

**Міністерство освіти і науки
Державний заклад
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»**

**АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ**

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної
конференції*

**Полтава
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2024**

УДК 002(09)(063)

Рецензенти:

Забаштанський М. М. – доктор економічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту бізнесу, природокористування та туризму Національного університету «Чернігівська політехніка».

Починкова М. М. – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри початкової освіти ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Актуальні виклики розвитку інформаційної діяльності в глобальному вимірі : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2024. 354 с.

УДК 002(09)(063)

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
(протокол № 11 від 31 травня 2024 року)*

Колектив авторів, 2024
ДЗ «ЛНУ імені
Тараса Шевченка», 2024

Вероніка Савельєва
Заступник директора наукової бібліотеки
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля
м. Київ

ТЕНДЕНЦІЇ ВИСТАВКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
БІБЛІОТЕКИ УНІВЕРСИТЕТУ В РЕАЛІЯХ
СЬОГОДЕННЯ (З ДОСВІДУ РОБОТИ НАУКОВОЇ
БІБЛІОТЕКИ СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ)

Виставкова діяльність сьогодні є одним із найпривабливіших і творчих напрямів бібліотечної діяльності. Окрім розкриття документно-ресурсного фонду бібліотеки, вона сприяє формуванню позитивного іміджу, залученню нових користувачів, прояву творчого потенціалу та підвищенню професійних компетентностей бібліотекарів. Пошук нових підходів до організації виставкової діяльності – найбільш поширена сучасна тенденція в роботі бібліотек, пов'язана з багатьма питаннями, а саме: проблеми моделювання бібліотечного простору; вибору проблематики, концепції виставки; пошуку ресурсів; вирішення технічних і технологічних питань; мотивування звернення до інформації; залучення освітньої складової; створення умов для обміну інформацією та ефективного інформаційного спілкування. Тобто, це не окремий процес, а система певних дій. Українська бібліотечна енциклопедія надає визначення виставкової діяльності бібліотек як «цілеспрямованої і спеціально організованої книгозбірнею як соціальним інститутом системи дій і заходів, спрямованих на забезпечення інформаційних, освітніх, культурно-

дозвіллевих, науково-дослідних, пізнавальних та інших потреб користувачів шляхом організації регулярних різноманітних виставок; сукупність бібліотечних процесів і операцій, прийомів, методів і засобів їх реалізації, пов'язаних із плануванням та створенням виставкових експозицій (виставок) у бібліотеці або поза її межами» [4].

Безпосереднім результатом виставкової діяльності бібліотек, її кінцевим інформаційним продуктом є виставкова експозиція, яка може демонструвати документи на різних носіях, твори мистецтва, технічні пристрої, моделі, макети, інші предмети.

Бібліотечна виставка є формою бібліотечного обслуговування, орієнтованою на інформування користувачів (про видання, події, актуальні проблеми, творчість митців, бібліотечні послуги тощо) шляхом наочного публічного демонстрування спеціально відібраних і систематизованих об'єктів (експонатів), представлених в особливому, демонстраційному форматі; на захід, організований бібліотекою самостійно або у співпраці з іншими установами, організаціями, фізичними особами, що відбувається в бібліотечних приміщеннях чи поза ними [1].

У цифрову епоху багато форм бібліотечної роботи перейшло у віртуальний формат. Окрім традиційної виставки з'явився новий вид – віртуальна виставка – публічна демонстрація в мережі «Інтернет» за допомогою інструментів вебтехнологій віртуальних образів спеціально дібраних і систематизованих творів друку та інших джерел інформації, а також загальнодоступних електронних ресурсів, що пропонуються віддаленим користувачам бібліотеки для ознайомлення і використання [3].

Сьогодні створення і використання віртуальних виставок в інформаційній та бібліотечній роботі вже не нове явище. Серед бібліотекознавців немає єдиної думки

щодо обов'язкових складових віртуальної виставки. Тому бібліотеки по-різному підходять до тлумачення цього аспекту та мають можливість проявляти свою креативність. Віртуальні виставки бібліотек найчастіше розміщуються на сайтах, блогах чи сторінках у соціальних мережах [10].

Дослідження теоретичних аспектів бібліотечної виставкової діяльності є важливим аспектом розуміння процесу створення та ефективного використання виставок у бібліотечній сфері. Серед українських дослідників, які займалися цією темою, можна згадати таких: М. Захарову [5], О. Постельжук, М. Солонську, О. Тарашенко, Є. Татаринovu [4] та інші. В. Бондаренко [2], Н. Лис [6], Л. Кудря, С. Моїсеєва, Т. Павленко [8], С. Романуха [9] та інші автори у своїй практиці розглядали питання виникнення й розвитку нових форм виставкового експонування документів, зокрема віртуальних виставок. Вони досліджували структуру цих виставок, процес їх створення та переваги, які вони можуть мати порівняно з традиційними формами виставок. У їхніх роботах можна знайти рекомендації щодо використання віртуальних виставок у бібліотечній діяльності та їх впливу на користувачів і бібліотеки загалом.

Створення виставок, навіть цілком традиційних, опанованих багаторічною професійною практикою, вимагає від бібліотекаря постійного вдосконалення, поєднання знань та вмінь з ерудицією, творчою фантазією та певною мірою винахідливістю. Ці складові утворюють поняття професійної майстерності й компетентності. Це підкреслюють і праці українських дослідників: «Проаналізувавши специфіку виставкової роботи бібліотеки, варто зазначити, що без активної комунікативної діяльності бібліотекаря книжкова виставка не буде дієвою. Адже сама по собі вона не має необхідних

ресурсів для повноцінного та ефективного впливу на інформаційне, а тим паче – медійне поле особистості» [10].

Отже, активна комунікативна позиція бібліотекаря впливає на створення сприятливої атмосфери інформаційного обміну, залучення уваги аудиторії та є необхідною для того, щоб зробити виставку ефективною, збагаченою і цікавою для відвідувачів.

Кожна бібліотека має свої унікальні характеристики, мету та аудиторію, і виставкова діяльність є важливим інструментом для виконання соціальних функцій бібліотеки й задоволення потреб її користувачів. Це стосується і бібліотек вищих навчальних закладів, які відіграють особливо важливу роль у формуванні інтелектуальної та культурної атмосфери університетського середовища, і їхня виставкова діяльність є одним із ключових елементів цього процесу.

За специфікою своїх завдань та аудиторії виставкова діяльність університетської бібліотеки має певні відмінності:

- орієнтація діяльності на академічні теми, коли створюються виставки, які відображають академічні досягнення, історію університету, наукові відкриття та досягнення вчених та здобувачів освіти;

- підтримка навчального процесу: виставки можуть бути спрямовані на підтримку конкретних навчальних курсів, дисциплін, містять доповнювальні матеріали;

- підтримка наукових досліджень: виставки експонують матеріали, що підтримують дослідницьку діяльність університетської наукової спільноти;

- презентація робіт здобувачів освіти та викладачів: бібліотека може організовувати виставки для відображення творчих робіт здобувачів та викладачів, а також наукові заходи;

- створення виставок, які відображають культурну спадщину та історію університету;

- виставкова діяльність так чи інакше спрямована на розвиток культурного життя університетської спільноти та залучення уваги до академічного життя та досягнень університету, до своїх ресурсів та послуг.

Шляхом розробки власних моделей виставок і адаптації їх до потреб своєї аудиторії бібліотеки можуть досягати різноманітних цілей.

Наукова бібліотека Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля має столітню історію та чималий досвід виставкової діяльності. У своїй практиці бібліотека використовувала різні види та форми виставково-експозиційної діяльності – традиційні книжкові виставки-перегляди, виставки портретів, фотовиставки, виставки листівок, цитат, виставки-кросворди, виставки-дискусії, виставки-рекомендації та багато інших, які були цікаві для наших користувачів. Протягом років бібліотека продовжувала розвивати цей напрям, використовуючи нові підходи та технології.

Окрім запланованого впровадження інформаційних технологій у діяльність бібліотеки віртуалізації нашого бібліотечного простору сприяли й події 2014 року на Сході України, коли у зв'язку з військовими діями Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля з м. Луганськ був евакуйований до м. Северодонецьк Луганської області. Навчання проводилося в очно-дистанційному форматі. Формат виставкової роботи НБ усе більше переміщувався у віртуальне середовище. І хоча це здебільше була робота в екстремальних умовах, з часом віртуальні виставки стали невід'ємним складником виставкової діяльності бібліотеки та одночасно потужним інформаційним ресурсом. Але не

можна говорити про те, що віртуальні виставки повністю замінили традиційні книжкові. Ці два напрями йдуть паралельно та доповнюють один одного. При плануванні виставкової роботи завжди враховуються навчальні програми та тематика дисциплін, які викладаються в університеті. Це позитивно впливає на підвищення актуальності та змістовності тематичних виставок, сприяє кращому розумінню матеріалу, підвищенню мотивації студентів та розширенню їхнього кругозору.

Чималу увагу привертають до себе постійно діючі виставки «Книжкова скарбниця СНУ ім. В. Даля», яка презентує навчальні, і не тільки, видання за авторством викладачів і співробітників університету, і виставка «Мій університет – моя гордість», видання, представлені на якій, знайомлять користувачів з історією нашого університету, етапами його становлення, розвитку та важкого відновлення після кризових струсів, пов'язаних з війною; «Герої сучасності» (виставка-вшанування подвигу учасників Революції Гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні); «Календар знаменних та пам'ятних дат»; «Наука, техніка, сьогодні», «Тобі, першокурсник!».

Бібліотека пропонує своїм користувачам щомісячні виставки, що відображають пам'ятні події, знаменні дати, ювілеї «Літературні ювілеї року»; персональні виставки того чи іншого письменника, художника, видатної особистості; патріотичні виставки, що допомагають прищеплювати студентам дух патріотизму, повагу до своєї батьківщини, рідного краю; виставки щодо екологічного просвітництва; тематичні виставки на допомогу навчанню тощо.

Серед віртуальних виставок слід відзначити:

- виставки-портрети з циклу «Літературний календар місяця» до ювілейних дат українських та зарубіжних письменників; виставки з циклу «Український гумор та

його найкращі творці»; виставки з циклу «Українське свято. Традиції і обряди України»; презентації книги з циклу «Книга, яку варто прочитати»; віртуальні стенди з циклу «Відомі постаті Донбасу»;

- віртуальні інформаційно-бібліографічні матеріали, які створюються до проведення соціокультурних заходів щодо визначних подій, на допомогу кураторам, задля розкриття певної теми;

- віртуальні путівники, наприклад, «Літературними музеями України», «Віртуальні екскурсії музеями України та світу», які допоможуть подорожувати, не виходячи з дому;

- презентації тематичних ресурсів до навчальних або наукових заходів, що організуються в університеті, як приклад – «Ресурси мережі «Інтернет» на допомогу молодим юристам» (до круглого столу «Розвиток відкритого доступу до наукового надбання та використання дистанційних технологій навчання в умовах інформаційного суспільства»), «Транспортна логістика та мережа «Інтернет»: можливості використання мережі» (до науково-практичної конференції здобувачів освіти та молодих учених);

- віртуальні бібліобанери й плакати задля презентації діяльності бібліотеки тощо.

Сьогодні бібліотеку необхідно сприймати не тільки як зібрання книг, а як простір – інформаційний, ресурсний, комунікаційний, соціокультурний, простір взаємодії, спілкування й обміну інформацією та емоціями. Виставка стає важливим елементом інформаційного та культурного середовища, що пропонується користувачам. У комплексних форматах організації, з використанням цифрових технологій, виставки стають більш привабливими й незабутніми. Така собі літературно-музична артвиставка є більш цікавою і захоплювальною,

дозволяє залучити більше користувачів. Організація таких активностей – це завжди тісна співпраця фахівців бібліотеки з кафедрами, громадськими організаціями міста, кураторами академічних груп, здобувачами освіти. Як приклад можна навести поетично-художній захід-презентацію до дня народження Т. Шевченка – «Вічний як народ»; поетично-мистецький захід з виставкою робіт викладачів та здобувачів освіти – «Душа України»; комплексний захід «Тобі, рідний університет!», який є традиційним до ювілейних дат університету та експонує творчі роботи співробітників і здобувачів освіти з різних жанрів.

Яскраво, інтерактивно й дуже динамічно проходив турнір-квест з історії та правознавства «Аліса у країні чудес» у співпраці з викладачами юридичного факультету.

Хочеться згадати про захід у межах проведення днів кафедр – інформаційний подіум «Машинобудування – одна з головних галузей економіки», організований співробітниками бібліотеки та викладачами кафедри машинобудування та прикладної механіки для здобувачів освіти. Інформаційний і навчально-пізнавальний захід, спрямований на поглиблення знань здобувачів освіти факультету інженерії про історію та сучасний стан розвитку машинобудування, можливості й перспективи в цій галузі для здобувачів, що може стимулювати їх до подальшого розвитку та вибору кар'єри в цій сфері. Фахівці бібліотеки створили відеоролик про історію та досягнення кафедри, що дозволило здобувачам освіти краще розуміти контекст їхнього навчання, і презентацію наукових та навчальних видань викладачами кафедри, що сприяло ознайомленню здобувачів з актуальними дослідженнями та тенденціями в галузі машинобудування. Далі була цікава екскурсія до лабораторій кафедри. Такі заходи сприяють не лише академічному, а й професійному

розвитку здобувачів освіти, допомагаючи їм краще орієнтуватися у виборі майбутньої професії та набувати необхідних навичок для успішної кар'єри в галузі машинобудування.

Значною подією став конкурс «Вишиванка – власноруч», що проводив юридичний факультет СНУ ім. В. Даля спільно з Департаментом зовнішніх зносин Луганської ОДА, науковою бібліотекою СНУ ім. В. Даля, Ресурсним центром зі сталого розвитку при СНУ ім. В. Даля та Фундацією «Простір» з нагоди 80-річчя Луганської області та до Дня вишиванки. Бібліотека підготувала книжково-ілюстративну та віртуальну виставку. У читальному залі працювала виставка, де були представлені вишиті та гачковані картини, символіка України, панно, вишиті предмети побуту, одягу, рушники та серветки, кондитерські вироби, іграшки, малюнки, витинанки, квілінг та прикраси.

Наведені заходи є лише невеликою частиною від усього обсягу роботи, але навіть вона дає зрозуміти, наскільки цікавою, продуктивною та значною є виставкова діяльність сьогодні. Виставки пов'язані з усіма напрямками обслуговування та проводяться різними відділами бібліотеки. Уважаю, що сучасну виставкову діяльність слід розглядати як більш інформаційно-презентаційну порівняно з традиційними формами. Вона спрямована на створення інтерактивного та привабливого середовища для відвідувачів, де можна не лише переглядати виставлені матеріали, а й отримувати додаткову інформацію, брати участь у заходах та активно взаємодіяти з виставкою. Комплексні інформаційно-презентаційні заходи допомагають залучити більше уваги до теми (події), зробити її більш доступною та зрозумілою для аудиторії.

Однак пандемія COVID-19 суттєво змінила умови роботи для багатьох сфер, зокрема й бібліотек. З метою

збереження безпеки та здоров'я користувачів та персоналу бібліотеки багато закладів були тимчасово закриті або обмежили доступ. Це привело до активного переходу до формату роботи онлайн. Такі зміни відобразили важливість адаптації до нових умов та розвитку цифрових сервісів для задоволення потреб користувачів. Карантинні обмеження, з якими ми зіштовхнулися, лише підтвердили правильність рішення адміністрації бібліотеки щодо переформатування різних видів бібліотечних послуг, зокрема, інформування та виставково-експозиційної роботи, яка повністю перейшла у віртуальне середовище. Наша бібліотека була готова до цього. До наявних віртуальних сервісів лише додалися нові.

Найактуальнішим віртуальне інформування та інформаційне забезпечення користувачів стає сьогодні, коли триває повномасштабна війна росії проти України. В умовах воєнного стану наукова бібліотека СНУ ім. В. Даля продовжує здійснювати свою діяльність. Відвідувачі мають доступ до ресурсів, можуть узяти участь у заходах, отримати інформаційні послуги, консультації, комунікувати з бібліотекарем. Слід відзначити, що це здебільшого віртуальна комунікація і запити на віртуальні ресурси. Це дозволяє користувачам зайвий раз не наражати себе на небезпеку, економити час, акцентувати увагу на найцікавіших документах.

Щодо технологічних питань створення віртуальних ресурсів, то під час підготовки віртуальної виставки ми прагнемо ширше використовувати можливості, які надає віртуальний простір, залучити додаткові види інформації: бібліографічну, фактографічну, довідкову. Надаємо бібліографічний опис, а також додаткові відомості – цікаві цитати з книг, фото, гіпертекст. Активно використовуємо мультимедійні технології із застосуванням різноманітного функціоналу вебсервісів від GoogleDocs (презентації),

PowerPoint, Calameo, Prezi, Photopeach, Slideshare, Canva, що дає можливість для створення аудіо-, відеофайлів, мальованої анімації тощо. Це, у свою чергу, потребує від бібліотекарів певних знань і фахових компетенцій.

Доступ до всіх віртуальних продуктів організований через сайт наукової бібліотеки СНУ ім. В. Даля [7], де створено розділи «Віртуальні виставки» з підрозділами, «Огляди літератури», «Презентації», «Книжково-ілюстративні виставки». Наразі на сайті представлено понад 100 віртуальних виставок. Інформація про всі книжкові, віртуальні виставки, що експонуються в бібліотеці, заходи, що проводить бібліотека, неодмінно висвітлюються у стрічці новин на бібліотечному сайті та на сторінках бібліотеки в соціальних мережах.

Як висновок можна зазначити таке:

- віртуальні виставки привертають увагу, вони мобільні, зручні, пізнавальні й користуються активним попитом користувачів;

- віртуальні виставки не замінюють книжкові, а співіснують та доповнюють одна одну;

- створення віртуальних презентаційних продуктів у НБ СНУ ім. В. Даля перебуває у процесі постійного пошуку як мультимедійних засобів їх розробки, так і форм, видів, які зроблять їх привабливішими й дозволять найефективніше реалізувати завдання виставкової роботи;

- актуальним є питання підвищення професійних компетентностей бібліотекарів у використанні сервісів.

Роботу з віртуальними виставковими проектами фахівцями бібліотеки буде продовжено.

Література

1. Бібліотечна виставка. Українська бібліотечна енциклопедія. URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/Бібліотечна%20виставка> (дата звернення : 10.04.2024).

2. Бондаренко В. Віртуальні виставки як дистантна

бібліотечна послуга. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2015. Вип. 41. С. 467 -478. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/2015_41_6 (дата звернення: 10.04.2024).

3. Віртуальна виставка. Українська бібліотечна енциклопедія. URL : <https://ube.nlu.org.ua/article/Віртуальна%20виставка> (дата звернення: 10.04.2024).

4. Виставкова діяльність бібліотек. Українська бібліотечна енциклопедія. URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/Виставкова%20діяльність%20бібліотек>. (дата звернення: 10.04.2024).

5. Захарова Н. Виставкова діяльність бібліотек як елемент інформаційного обслуговування. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2014. Вип. 39. С. 467 -474. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0000001759> (дата звернення: 10.04.2024).

6. Лис Н. В. Віртуальні книжкові виставки – важлива складова діяльності бібліотеки: досвід НТБ Національного університету «Львівська політехніка». *Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства* : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 25 жовт. 2012 р., Львів. С. 437 -447. URL : <https://ena.lpnu.ua/handle/ntb/15487> (дата звернення: 12.04.2024).

7. Наукова бібліотека Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля : вебсайт. URL : <https://library.snu.edu.ua/virtualn-i-vystavku/> (дата звернення: 13.04.2024).

8. Павленко Т. Віртуальна книжкова виставка як інформаційний ресурс бібліотеки (із досвіду діяльності ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського). *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 7. С. 29 -33. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.7\(288\).29-34](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.7(288).29-34) (дата звернення: 13.04.2024).

9. Романуха З. Впровадження інформаційних технологій у бібліографічному інформуванні споживачів в університетських бібліотеках. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 11. С. 39-43. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2014_11_10 (дата звернення: 11.04.2024). **10. Трансформаційні процеси у суспільній та соціокультурній сферах України** : монографія / кол. авт. ; відпов. за вип. Т. М. Яворська. Вінниця : ДонНУ ім. В.Стуса, 2021. 185 с. URL : <https://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/1745> (дата звернення:10.04.2024).

Віталій Удовіченко
Наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Малюк О.Ю.
м. Миргород

ДІЯЛЬНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК КИТАЮ

Публічна бібліотека – це культурний центр, який забезпечує інформаційні потреби користувачів, надає можливості для міжособистісного спілкування, організації культурного дозвілля, тому дослідження цієї категорії бібліотек є досить актуальним питанням. Розглянемо діяльність публічних бібліотек Китаю.

Сучасний Китай – це країна з розгалуженою бібліотечною мережею, що об'єднує бібліотеки всіх типів, які вдосконалюють свою діяльність на основі комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, використовуючи досягнення вітчизняного й зарубіжного досвіду в цій галузі. Основними ланками китайської бібліотечної мережі є публічні, шкільні й дитячі, наукові, спеціальні (зокрема й армійські), вишівські (або університетські) бібліотеки [3].

Публічні бібліотеки Китаю різняться за масштабами, обсягами фондів, техніко-технологічною базою та специфікою запитів користувачів. На етапі цифрового розвитку соціокультурного простору китайського суспільства книгозбірні активно інтегрують інноваційні